

Materiál pro jednání Odborné komise pro důchodovou reformu

Předkládá: *Asociace penzijních společností ČR*
Ing. Vladimír Bezděk, M.A.

Návrh témat legislativních úprav III. pilíře

1) Úvod

Vzhledem k tomu, že vláda připravuje kroky k ukončení II. pilíře důchodového systému, bude třeba zabývat se nejen otázkou rekonstrukce celého systému důchodového zabezpečení z hlediska dlouhodobého výhledu, ale také konkrétními úpravami zbylých částí, tedy I. a III. pilíře. Mělo by být ambicí odborné komise upřesnit optimální nastavení kombinace a výše příspěvků směřovaných do III. pilíře tak, aby celková dosahovaná výše úspor zajišťovala odpovídající náhradový poměr z tohoto doplňkového penzijního systému, který v případě ukončení II. pilíře zůstane jediným masově rozšířeným kapitálovým spořením na důchod.

S ohledem na délku legislativního procesu se lze domnívat, že případné úpravy ve III. pilíři budou navrženy v rámci stávajícího legislativního rámce, technicky by mělo jít o novelu současného zákona o doplňkovém penzijním spoření (zák.č. 427/2011 Sb., v platném znění), event. souvisejících zákonů.

2) Hlavní tematické okruhy

Níže uvedené oblasti navrhuje posuzovat jako klíčové pro další dlouhodobé, stabilní, úspěšné a efektivní fungování III. pilíře.

Změny v oblasti motivace účastníků a zaměstnavatelů

Motivaci ke zvýšení příspěvků účastníků a zejm. zaměstnavatelů lze považovat pro budoucí legislativní úpravu III. pilíře za prioritní.

Přínosné by bylo stanovení výše příspěvku účastníka a zaměstnavatele procentem ze mzdy.

I když v současné době zřejmě nelze předpokládat další zvyšování státního příspěvku, uzákonění pravidel jeho budoucí pravidelné valorizace by plnilo motivační funkci.

Obdobně v daňové oblasti motivace zvýšením horní hranice příspěvku účastníka pro daňový odpočet i daňově uznatelného příspěvku zaměstnavatele pro

zaměstnanec, vč. platby na sociální a zdravotní pojištění za zaměstnanec, by splnila stejnou motivační funkci, i kdyby neměla být v praxi v plné míře využívána.

K širší úvaze o motivovanosti k produktu se nabízí také zavedení tzv. povinného enrolmentu, vstupu účastníka do doplňkového penzijního spoření, např. při dovršení příslušného věku, vstupu do zaměstnání apod.

Změny v oblasti investování

Pozitivní změny podmínek investování jsou pro budoucí legislativu III. pilíře další nezbytnou prioritou. Výnosnost investic představuje další posílení motivace pro vstup do doplňkového penzijního spoření nebo zvyšování pravidelných úložek účastníků a tím i celkových úspor. Přispět by k ní měly zejména penzijní společnosti v rámci nastavených zákonných možností, které v současné podobě jsou mnohdy limitující a ve srovnání např. se standardem kolektivního investování i handicapující.

Změny v oblasti distribuce

Model regulace byl nastaven především v souvislosti se zavedením II. pilíře. Dosavadní negativní praktická zkušenost z prodeje doplňkového penzijního spoření ukazuje, že kombinací faktorů, k nimž výrazně přispívá náročné administrativní nastavení podmínek pro distributory tohoto produktu a omezení výše jejich provize, došlo k útlumu prodeje a produkt se dostal na okraj zájmu distributorů a tím i nabídky na trhu. Za opatření k nápravě a návratu konkurenceschopnosti doplňkového penzijního spoření v tržní nabídce lze v současné době považovat zejména odstranění periodicity registrací distributorů a jejich zpoplatnění a při zachování zákonného limitu provizí za zprostředkování jeho přiměřené zvýšení tak, aby dávalo ekonomický smysl.

Navrhované změny ve shora uvedených oblastech povedou ke zvýšení průměrné úložky a celkové výše úspor účastníka, k posílení role zaměstnavatele, jako přispěvatele za účastníka a k větší efektivitě distribuce a investování. Podrobný rozbor se zdůvodněním návrhů příslušných změn je uveden v abecedním pořadí v následující kapitole.

3) Navrhované úpravy III. pilíře

Danění penze:

- § 4/1 I) 1. z.č. 586/92 Sb. –

Krom doživotní penze by bylo vhodné nezdaňovat i penze na dobu určitou (např. min. 10 let), může to pozitivně ovlivnit rozhodování účastníka mezi jednorázovou nebo dlouhodobou výplatou dávky.

Distribuce produktu:

- celá Část pátá (§§ 84-87 z.č. 427/11 Sb., ve znění 399/12 Sb. –

Model regulace byl nastaven zejména v souvislosti se zavedením II. pilíře, s předpokladem jeho standardizace i ve vztahu k dalším alternativním produktům. Vzhledem k započatému procesu ukončování II. pilíře a k prodlevě uplatňování přísnějších podmínek regulace distribuce i na ostatní produkty (zejm. kolektivního investování) lze z konkrétních důvodů uvažovat o zjednodušení podmínek distribuce doplňkového penzijního spoření, které jsou natolik handicapující, že produkt je na okraji zájmu distributorů a tím i nabídky na trhu. Doporučuje se zejména zvážit v současné době nutnost periodicity registrací a jejich zpoplatnění.

Exekuce:

- § 106/6 z.č. 426/11 Sb., § 61/1f) z.č. 427/11 Sb., ve spojení s 399/12 Sb.; § 168/1),3 z.č. 427/11 Sb.; 312/2 z.č. 99/63 Sb., o.s.ř. –

V případě event. zrušení II. pilíře se naskýtá možnost vyloučit analogicky prostředky doplňkového penzijního spoření ve spořicí fázi z výkonu rozhodnutí a umožnit exekovat až při výplatě dávky, na základě současných praktických zkušeností bude třeba výslovně zpoplatnit součinnost penzijních společností v exekuční agendě, doporučuje se uzákonit rovněž povinnou elektronickou komunikaci mezi penzijními společnostmi a exekutorskými úřady.

Fondy penzijních společností:

§§ 36/4, 153/2 z.č. 427/11 Sb. –

Vzhledem k pomalejšímu nárůstu objemu spravovaných prostředků v účastnických fondech se navrhuje zakotvit zákonnou možnost ČNB odejmout v těchto případech povolení k činnosti (tj. nikoliv povinnost), tak aby mohla být vždy individuálně posuzována investiční strategie a ekonomická efektivita konkrétního účastnického fondu. Jde o budoucí opatření, které již nepřispěje k řešení současné problematice situace v závěru roku 2014.

Investice:

- celá Hlava V (§§ 99-106) z.č. 427/11 Sb.; §105/2 z.č. 427/11 Sb., § 60/2a)b)d) z.č. 427/11 Sb. –

Pravidla investování nejsou z hlediska praxe optimálně nastavena, doporučuje se v nejširší míře respektovat obecné principy kolektivního investování, aby došlo ke srovnání se standardem na kapitálovém trhu a byl odstraněn handicap penzijních společností.

Za perspektivní formu investování považujeme investice do cenných papírů vydávaných standardními nebo speciálními fondy kolektivního investování, včetně zahraničních, zejména u účastnických fondů s dynamickou strategií investování

a vyšším podílem akciových investic. Pro účastníky jsou investice do podílových listů výhodné z hlediska diverzifikačního efektu, omezení rizika a výnosového potenciálu. Naopak přímé akciové pozice mohou být pro penzijní společnost nevýhodné např. z důvodu nedostatečného objemu AUM, který neumožní replikovat benchmarkový index, zvýšené nákladovosti za poplatky z obchodování s jednotlivými akciemi, nízké diverzifikace apod. Považujeme proto v oblasti investování za prioritní úpravu limitů investování do fondů kolektivního investování, kam podle současné zákonné úpravy lze investovat max. 40%. Optimální by bylo, umožnit penzijním společnostem investovat do těchto investic až 100% majetku účastnického fondu, event. při zachování limitu pro speciální fondy kolekt. investování, tento limit minimálně navýšit dvojnásobně, tj. ze současných 5%, minimálně na 10%. Upřednostňujeme ale razantnější navýšení tohoto limitu, z důvodu možnosti jeho využití pro investice do ETF, které jsou nástrojem široké diverzifikace a snižování rizika a zároveň jsou pro penzijní společnosti výhodné z hlediska odečítání TER.

Nemožnost odpočtu nákladů na držení cenných papírů vydávaných fondem kolektivního investování vnímáme jako další nestandardní omezení znevýhodňující penzijní společnosti, ve svém důsledku však postihuje i účastníky, neboť vede k omezování diverzifikace investic a nižší dosahované výnosnosti fondů. Chápeme, že opatření mělo primárně chránit účastníky před eventualitou přeúčtování neúměrných nákladů, která vzhledem k reputaci penzijních společností a míře dozoru nad jejich činností např. ze strany depozitáře, nepřichází v úvahu. Navrhujeme proto, toto omezení zrušit bez dalšího a nebude-li prostor pro takové řešení, diskutovat možnost nastavení přijatelného limitu pro možnost odpočtu TER v těchto případech (např. do 0,3%) s tím, že poplatek nad takový limit by šel jako dosud k tíži penzijní společnosti.

Za nesystémové a neodůvodněné považujeme také skutečnost, že podle současné právní úpravy nelze náklady na činnosti depozitáře a auditora účastnického fondu hradit z majetku tohoto fondu, neboť jejich ustanovení a obsah činnosti jsou uloženy penzijní společnosti zákonem a schvalovány centrální bankou a slouží primárně k ochraně účastníků fondů.

Obdobně platí pro nemožnost hradit tímto způsobem poplatky za vypořádání obchodů s investičními nástroji příslušným subjektům, neboť bez těchto činností by nebylo možné investovat prostředky účastníků. Obě shora uvedená omezení jsou nestandardní z hlediska obecných principů kolektivního investování a penzijní společnosti znevýhodňují na kapitálovém trhu ve srovnání s ostatními operátory a zhoršují podmínky jejich hospodaření, což má negativní dopad na klienty i akcionáře těchto společností.

Kapitál:

§ 37-38 z.č. 427/11 Sb. –

V případě event. zrušení II. pilíře předpokládáme, že dojde ke snížení minimálního kapitálu penzijních společností poskytujících důchodové spoření, resp. uplatní se požadavek na minimální kapitál podle zákona o doplňkovém penzijním spoření.

Dále by v této souvislosti bylo vhodné upravit kapitálové požadavky na dodatečný vlastní kapitál v souladu s obezřetnostními pravidly platnými pro sektor bank a obchodníků s cennými papíry, kde kapitálový požadavek odpovídá 8% z objemu expozice, tj. dodatečný vlastní kapitál by odpovídal 8% z objemu prostředků účastníků evidovaných na bankovních účtech penzijní společnosti (příspěvkové a výplatní účty) na rozdíl od aktuálního požadavku ve výši 100% z objemu expozice. Kapitálové zatížení (náklady na kapitál) plynoucí z investic transformovaného fondu (TF) nese v současné době výhradně penzijní společnost, navrhuje v rámci úprav III. pilíře, aby kapitálové zatížení nesli částečně i účastníci TF a navrhuje umožnit penzijním společnostem tvořit v TF rezervní fond ze zisku (např. do výše 2% z aktiv TF), který by se mohl použít pouze pro úhradu ztráty TF a započítával by se do kapitálu na krytí tržních rizik TF. Toto opatření by, díky vyššímu „rizikovému budgetu“, mělo příznivý vliv na dlouhodobé výnosy TF.

Provize:

- § 63/1 z.č. 427/11 Sb. –

Uplatňuje se duplicitní regulace nákladů penzijních společností, která ohrožuje konkurenceschopnost v distribuci produktu na trhu. Navrhuje se zachovat princip zákonného limitu a jeho zvýšení ze současných podhodnocených 3,5% průměrné mzdy na maximálně 7%, což by bylo pro penzijní společnosti ekonomicky přijatelné a i po této úpravě by při tržním srovnání provizí poskytovaných za sjednání srovnatelných produktů (investiční životní pojištění, podílové fondy, stavební spoření), stále vycházelo doplňkové penzijní spoření jako nejúspornější.

Příspěvek účastníka:

- § 15/5 z.č. 586/92 Sb. –

Přínosné by bylo zejména umožnit stanovení příspěvku účastníka také procentem ze mzdy, např. až do výše 5%, tomuto limitu by pak odpovídal režim daňového zvýhodnění účastníka (odpočet od základu daně). Státní příspěvek by se poskytoval podle dosavadních pravidel. Lze uvažovat i o motivaci zvýšením současné horní hranice příspěvku pro daňový odpočet.

Příspěvek zaměstnavatele:

- § 10/1 z.č. 427/11 Sb., § 6/9p), 24/2j)5. z.č. 586/92 Sb.; §5/1 z.č. 589/92 Sb., § 3/1 z.č. 592/92 Sb. –

V příspěvku zaměstnavatele lze spatřovat hlavní směr podpory a motivace III. pilíře, obdobně jako u účastníka by příspěvek zaměstnavatele měl být stanoven procentem ze mzdy, shodně např. až do výše 5% (lze uvažovat i o minimální výši příspěvku zaměstnavatele, např. 2% ze mzdy, pro zvýšení akumulace úspor zejm. nízkopříjmových zaměstnanců), který by byl daňově uznatelným nákladem. Lze uvažovat i o zvýšení současné horní hranice daňově uznatelného příspěvku pro zaměstnance, vč. platby na sociální a zdravotní pojištění za zaměstnance.

Příspěvek účastníka i příspěvek zaměstnavatele by mohly fungovat v libovolné kombinaci (5+5, 1+2 apod.) celkem maximálně až do výše 10% ze mzdy, zpravidla na základě ujednání v kolektivní smlouvě.

Klíčové pro uvedenou změnu je dosažení vyššího zapojení zaměstnavatelů do III. pilíře (ambicí by mělo být minimálně zdvojnásobení současného podílu – 20% - účastníků s příspěvkem zaměstnavatele), zde jistě existuje značný prostor pro vyjednávání v rámci např. Tripartity, jednotlivých odborových svazů apod.

Vyšší příspěvky zaměstnavatelů by mohly účinně přispět také k rozvoji předdůchodů, které v současné době, právě z důvodů nedostatečné výše úspor účastníků, nejsou prakticky využívány.

Státní příspěvek:

- § 14 z.č. 427/11 Sb. –

Za významný motivační prvek by bylo možné považovat stanovení pravidel pro budoucí pravidelnou valorizaci tohoto příspěvku.

Věk pro účast:

- §§ 35/1, 37/1 z.č. 89/2012 Sb.-

Navrhujeme snížení věku pro možnost vstupu do III. pilíře na 15 let věku, analogicky věkové hranici v pracovněprávních vztazích, event. věkovou hranici zrušit a umožnit spořit i děti od narození (obdobně jako je tomu u stavebního spoření).

Věk pro nárok:

- § 20/1a) z.č. 427/11 Sb., ve znění 403/12 Sb. –

Doporučuje se nárok na dávku z doplňkového penzijního spoření nevázat na věk odchodu do důchodu podle I. pilíře, znovu fixovat na 60 let (event. 65 let), zájemci o čerpání předdůchodu by mohli nadále nárokovat podle zvláštních, tj. současných podmínek.

Výsluhová penze:

Doporučuje se umožnění výsluhové penze v doplňkovém penzijním spoření. Opatření zatraktivňuje produkt pro mladé, je dobrým psychologickým argumentem v kontextu dlouhodobosti spoření a z praktické zkušenosti penzijních společností vyplývá, že mimo naléhavou potřebu tento druh dávky účastníci čerpají minimálně.
